

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 213/2020-38

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. mája 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE], [REDAKČNÝ ZNAČENIE], zastúpenej advokátkou JUDr. Ivanou Zmekovou, Zámocká 18, Bratislava, ktorou namieta porušenie základných práv zaručených čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv zaručených čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 10 CoPom 1/2020 a uznesením sp. zn. 10 CoPom 1/2020 zo 14. februára 2020, a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého zásahu a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. apríla 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE], [REDAKČNÝ ZNAČENIE],

██████████ (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. Ivanou Zmekovou, Zámocká 18, Bratislava, ktorou namieta porušenie základných práv zaručených čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv zaručených čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 CoPom 1/2020 (ďalej len „napadnuté konanie“) a uznesením sp. zn. 10 CoPom 1/2020 zo 14. februára 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že návrhom na vydanie neodkladného opatrenia podľa § 365 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“) sa ██████████ [ďalej len „navrhovateľka“ (stará matka maloletej ██████████ ██████████)] domáhala nariadenia neodkladného opatrenia, ktorým by jej maloletá vnučka bola zverená do osobnej starostlivosti, eventuálne zverená do osobnej starostlivosti biologického otca maloletej ██████████.

3. Okresný súd Čadca (ďalej len „okresný súd“) uznesením sp. zn. 8 PPOm 1/2020 zo 14. januára 2020 (ďalej len „uznesenie zo 14. januára 2020“) nariadil neodkladné opatrenie, ktorým maloletú dočasne zveril do osobnej starostlivosti navrhovateľky. O odvolaní sťažovateľky (matky maloletej) proti uzneseniu okresného súdu zo 14. januára 2020 rozhodol krajský súd napadnutým uznesením tak, že rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správne.

4. Sťažovateľka namieta, že o predmetnom návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia rozhodol miestne nepríslušný súd. Miestne príslušným bol podľa sťažovateľky všeobecný súd v mieste bydliska maloletej, t. j. v Bratislave. Ďalej zdôrazňuje, že námietku miestnej nepríslušnosti okresného súdu vzniesla aj v odvolaní proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie, pričom krajský súd v napadnutom uznesení uviedol, že sťažovateľka mu túto námietku predostrela až po uplynutí 15-dňovej lehoty na podanie odvolania. Sťažovateľka považuje tento záver krajského súdu za absurdný a hlavne rozporný s § 62 ods. 2 CMP, podľa ktorého odvolacie dôvody možno meniť a dopĺňať až do rozhodnutia o odvolaní.

V tejto súvislosti argumentuje, že boli kumulatívne splnené všetky podmienky prenesenia príslušnosti v súlade s § 112 ods. 2 CMP. Uvedeným pochybením došlo podľa sťažovateľky k porušeniu jej práva na zákonného sudcu, ako aj práv na súdnu ochranu a spravodlivý proces (ďalej aj „námietka miestnej nepríslušnosti“).

5. Napadnuté uznesenie krajského súdu je okrem toho podľa sťažovateľky nezákonné a rozporné so skutočným stavom veci a zároveň aj nedostatočne odôvodnené a v rozpore s najlepším záujmom maloletej. Sťažovateľka argumentuje, že pre nariadenie neodkladného opatrenia neboli splnené zákonné podmienky. V tomto kontexte spochybňuje, že záznam Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Čadca (ďalej len „úrad práce“) z 13. januára 2020 zo šetrenia pomerov v rodine ako listinný dôkaz pripojený k samotnému návrhu *„nepreukazuje a ani len neosvedčuje starou matkou tvrdené skutočnosti. Sú v ňom uvedené iba tie skutočnosti, ktoré pracovníčke ÚPSVaR uviedla stará matka a otec... Tento záznam neobsahuje vyjadrenie maloletej.“*.

6. Maloletá pritom podľa sťažovateľky *„do dnešného dňa pred žiadnou osobou nevyjadrila, že by si chcela vziať život! Toto údajné vyjadrenie maloletej stará matka od podania návrhu iba tvrdila a do dnešného dňa ničím nepreukázala.“*

7. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je podľa sťažovateľky vierohodnosť a relevantnosť predmetného záznamu ako jediného listinného dôkazu nulová a tvrdenia navrhovateľky účelové a nepravdivé. Naopak, sťažovateľka v podanom odvolaní uviedla tvrdenia, ktorými vyvrátila nepravdivé a účelové skutočnosti uvádzané starou matkou, a tieto aj preukázala. Napadnuté uznesenie krajského súdu je preto v rozpore so skutočným stavom a aj s vykonaným dokazovaním v danej veci. Krajský súd sa pritom sťažovateľkou uvádzanými skutočnosťami odôvodňujúcimi zamietnutie návrhu starej matky vôbec nezaoberal a ani neuviedol, prečo ich nepovažoval za relevantné.

8. Z napadnutého uznesenia krajského súdu nie je rovnako zrejmé, ktoré argumenty a dôkazy považoval krajský súd v danej veci za relevantné a ktoré nie a z akého dôvodu. Z uvedeného dôvodu je napadnuté uznesenie krajského súdu arbitrárne. Z odôvodnenia

napadnutého uznesenia krajského súdu podľa sťažovateľky nevyplýva ani to, s ktorými ňou predloženými dôkazmi sa vôbec oboznámil, ako tieto hodnotil, prípadne na základe čoho tieto nepovažoval za relevantné.

9. Odvolací súd podľa sťažovateľky uviedol iba niektoré tvrdenia maloletej zachytené v úradnom zázname úradu práce z 15. januára 2020, pričom účelovo neuviedol kladné vyjadrenia na adresu sťažovateľky ako matky a jej manžela. Krajský súd tak vytrhol niektoré údajné vyjadrenia maloletej bez ďalšieho z kontextu.

10. Podľa sťažovateľky sa krajský súd jej odvolacími námietkami a predloženými listinnými dôkazmi vôbec nezaoberal, takže napadnuté uznesenie krajského súdu je arbitrárne a svojvoľné (ďalej aj „námietka arbitrárnosti napadnutého uznesenia krajského súdu“).

11. Sťažovateľka zároveň zdôrazňuje, že krajský súd konal v rozpore so zákonom aj z dôvodu, že nerozhodol o nároku na náhradu trov odvolacieho konania v súlade s § 52 CMP (ďalej aj „námietka nerozhodnutia vo veci náhrady trov odvolacieho konania“).

12. Porušenie práva na rovnosť účastníkov v konaní vidí sťažovateľka v skutočnosti, že aj napriek tomu, že navrhovateľka (stará matka maloletej) neosvedčila svoje tvrdenia o údajných vyjadreniach maloletej o samovražde či týraní, všeobecné súdy v prospech týchto tvrdení rozhodli. Sťažovateľka argumentuje, že neexistoval žiadny dôvod na obmedzenie jej rodičovských práv, a to ani dočasne.

13. Napadnutým uznesením krajského súdu podľa sťažovateľky došlo aj k zásahu do jej práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života, keďže *„nemôže byť so svojím dieťaťom, ktoré od jeho narodenia až do dňa 15.01.2020 vychovávala, starala sa oň, žila s ním v jednej domácnosti.“*

14. V tomto kontexte ďalej sťažovateľka argumentuje, že vzájomná radosť rodiča a dieťaťa z blízkosti toho druhého *„je základným prvkom rodinného života, ktorý*

je chránený článkom 8... z ktorého vyplýva tiež pozitívny záväzok štátu chrániť záujmy rodiny a prispievať aktívne k udržaniu a obnovovaniu rodinnoprávných väzieb.“.

15. Krajský súd podľa sťažovateľky zasiahol neodkladným opatrením nariadeným bez splnenia zákonných podmienok aj do práv maloletej. Sťažovateľka v tejto súvislosti poukazuje predovšetkým na absenciu akejkoľvek úpravy jej styku s maloletou a spochybňuje aj dočasnosť nariadeného neodkladného opatrenia. Ďalej zdôrazňuje, že samotné konanie vo veci samej sa začalo v auguste 2019, keď sťažovateľka podala návrh, pričom do času podania ústavnej sťažnosti sa uskutočnilo len jedno pojednávanie. S poukazom na prax súdov uvádza, že nariadené neodkladné opatrenie trvá aj niekoľko mesiacov či rokov, čo v konkrétnych okolnostiach veci môže mať negatívny dopad na psychiku maloletej, ako aj vzťah rodiča k dieťaťu.

16. Na podklade uvedených skutočností sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie o nej rozhodol nálezom tak, že vysloví porušenie čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práv zaručených čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru a čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa postupom krajského súdu v napadnutom konaní a napadnutým uznesením v tomto konaní vydaným, napadnuté uznesenie krajského súdu zruší a vec vráti krajskému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľka zároveň požaduje priznanie primeraného finančného zadostučinenia v sume 10 000 € a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 450,29 €.

II.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

17. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

18. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

19. V súlade s čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

20. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

21. V súlade s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovel žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

22. Z § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. Podľa ustálenej judikatúry o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ako aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval

uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (m. m. IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

23. Ústavný súd konštantne vo svojej rozhodovacej činnosti akcentuje to, že pri výkone právomoci v konaní o ústavnej sťažnosti jeho úlohou nie je preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z postavenia ústavného súdu ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov v prípade, ak v konaní, ktoré im predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Ústavný súd je oprávnený a povinný posúdiť neústavnosť konania a rozhodovania všeobecných súdov vo veciach, v ktorých niet iného súdu, aby prerokoval a rozhodol o tom, či bolo alebo nebolo porušené základné právo alebo sloboda strany sporu (resp. účastníka konania) pred všeobecným súdom (m. m. I. ÚS 5/00, II. ÚS 143/02, III. ÚS 60/04, II. ÚS 83/06).

24. V súlade s čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

V súlade s čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

V súlade s čl. 6 ods. 1 prvou vetou dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

Podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva

zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.

V súlade s čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí, či už vykonávaných súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

25. Rešpektujúc judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ústavný súd vo svojej ustálenej judikatúre neustále pripomína, že jedným z kľúčových princípov spravodlivého súdneho konania, ako ich garantuje čl. 6 ods. 1 dohovoru (obdobne čl. 46 ods. 1 ústavy), je aj právo na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Jeho obsahom je právo strany sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré preskúmateľným spôsobom, jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Princíp spravodlivosti („fairness“) pritom zaväzuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné a relevantné dôvody (napr. III. ÚS 135/04, III. ÚS 198/05, III. ÚS 34/07). Potreba náležité odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (IV. ÚS 296/09).

26. Zásadu rovnosti v konaní zakotvenú v čl. 47 ods. 3 ústavy ústavný súd vo svojej judikatúre vykladá tak, že stranám sporu, resp. účastníkom konania sa musia vytvoriť rovnaké podmienky a rovnaké procesné postavenie (m. m. PL. ÚS 43/95). Všeobecné súdy sú podľa uvedenej zásady povinné v súlade so zákonom dať všetkým stranám sporu (účastníkom konania) rovnakú príležitosť predniesť svoje stanovisko, predniesť rozhodujúce tvrdenia alebo poprieť tvrdenia druhej strany (účastníka konania) a navrhnúť dôkazy na podporu svojich tvrdení (m. m. IV. ÚS 573/2018).

27. Z hľadiska sťažovateľkou uplatnenej argumentácie a ňou vymedzeného predmetu konania, ktorým je posúdenie ústavnej udržateľnosti rozhodnutia všeobecného súdu vo veci nariadeného neodkladného opatrenia, ústavný súd považuje za potrebné osobitne zdôrazniť, že posudzovanie podmienok na vydanie neodkladného opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov. Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti pristupuje k preskúmvaniu ústavných sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv neodkladným opatrením veľmi zdržanlivo, vychádzajúc z právneho názoru, podľa ktorého zásadne nie je oprávnený zasahovať do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných opatreniach, a to nielen preto, lebo nie je opravnou inštanciou v rámci sústavy všeobecných súdov, ale aj preto, lebo ide spravidla o také súdne rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností účastníkov konania nezasahuje konečným spôsobom (m. m. IV. ÚS 82/09, IV. ÚS 282/2018, IV. ÚS 13/2020).

28. Ústavný súd meritórne posudzuje neodkladné opatrenia zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o nariadení neodkladného opatrenia alebo o zamietnutí návrhu na jeho vydanie pristupuje len za celkom výnimočných okolností. Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných opatreniach iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (m. m. IV. ÚS 282/2019, IV. ÚS 12/2018).

29. Bez ohľadu na uvedené ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že aj v konaní o návrhu na vydanie neodkladného opatrenia musia byť rešpektované minimálne požiadavky, ktoré tvoria podstatu základného práva na súdnu ochranu. Rozhodnutie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia musí mať predovšetkým rovnako ako iné rozhodnutia zákonný podklad, musí byť vydané príslušným orgánom a nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom odôvodnené (m. m. IV. ÚS 136/2014, IV. ÚS 332/2018).

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

30. Sťažovateľka predostiera ústavnému súdu zásadnú argumentáciu, ktorou spochybňuje miestnu príslušnosť vo veci konajúceho všeobecného súdu (bod 4 tohto uznesenia), (ne)dostatočnosť odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu (body 5 až 10 tohto uznesenia) a nerozhodnutie krajského súdu vo veci trov odvolacieho konania (bod 11 tohto uznesenia). Predmetná argumentácia podľa názoru sťažovateľky odôvodňuje záver o porušení jej práv zaručených ústavou, dohovorom a Dohovorom o právach dieťaťa.

K aplikovateľnosti ustanovenia čl. 6 ods. 1 dohovoru na prejednávaný prípad

31. V úvode samotného vecného posúdenia opodstatnenosti argumentácie uvádzanej v ústavnej sťažnosti ústavný súd považoval s prihliadnutím na predmet konania o ústavnej sťažnosti (udržateľnosť rozhodnutia všeobecného súdu o nariadení neodkladného opatrenia) za nevyhnutné vyjadriť sa k aplikovateľnosti záruk obsiahnutých v čl. 6 ods. 1 dohovoru v konkrétnych okolnostiach prejednáwanej veci. Ústavným súdom už bolo opakovane judikované, že rozhodovanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia v súdnom konaní možno považovať predovšetkým za súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (m. m. II. ÚS 222/04, II. ÚS 37/00, II. ÚS 46/00, I. ÚS 46/00). Hoci spočiatku ESLP vylučoval aplikovateľnosť čl. 6 ods. 1 dohovoru na rozhodovanie v otázke neodkladných opatrení, pretože nie sú rozhodnutiami o občianskych právach alebo záväzkoch (rozhodnutie o neprípustnosti z 13. 1. 2000 vo veci APIS, a. s., proti Slovensku, sťažnosť č. 39754/98), jeho neskoršia judikatúra (rozsudok veľkého senátu z 15. 10. 2009 vo veci Micallef proti Malte, sťažnosť č. 17056/06; rozsudok z 13. 1. 2011 vo veci Kübler proti Nemecku, sťažnosť č. 32715/06, § 48; rozsudok z 12. 1. 2012 vo veci Pekárny a cukrárny Klatovy, a. s., proti Českej republike, sťažnosť č. 12266/07, § 64 – § 71) dokazuje postupný príklon k aplikovateľnosti čl. 6 ods. 1 dohovoru aj na citované konania. Na to nadväzuje aj judikatúra ústavného súdu (napr. I. ÚS 293/2015, III. ÚS 503/2016, II. ÚS 533/2016).

32. V súlade s judikatúrou ESĽP posúdenie toho, či v konkrétnych okolnostiach veci je alebo nie je daná aplikovateľnosť čl. 6 ods. 1 dohovoru je závislé od splnenia určitých podmienok. Po prvé, právo, ktoré je predmetom hlavného konania i konania o nariadení neodkladného opatrenia musí byť právom občianskym v autonómnom význame tohto pojmu. Po druhé, nevyhnutné je skúmať povahu neodkladného opatrenia, jeho cieľ, účel a dopad na predmetné právo. Vo všetkých prípadoch, keď možno zastávať názor, že neodkladným opatrením bolo fakticky rozhodnuté o občianskom práve alebo záväzku bez ohľadu na dĺžku jeho trvania, je čl. 6 dohovoru použiteľný (Micallef, už citované rozhodnutie ESĽP, § 84 – § 85). Európsky súd pre ľudské práva tak dospel k záveru, že čl. 6 dohovoru je použiteľný, keďže účelom neodkladného opatrenia bolo v konkrétnej veci rozhodnúť, aj keď len na obmedzenú dobu, o rovnakom práve, ktoré bolo predmetom hlavného konania, pričom opatrenie bolo ihneď vykonateľné (Micallef, už citované rozhodnutie ESĽP, § 87).

33. Neskôr ESĽP aplikoval čl. 6 dohovoru aj na konania považované za predbežné, aj keď nesúviseli so žiadnym hlavným konaním (meritum veci), pretože výsledok tohto predbežného konania bol rozhodujúci pre občianske práva (Udorovic proti Taliansku, rozsudok z 18. 5. 2010, č. 38532/02, § 37), a na predbežné konania, ktorými nebolo dosiaľ rozhodnuté o predmete hlavného konania, avšak ktoré mali priamy dopad na predmetné občianske právo (Kübler proti Nemecku, rozsudok z 13. 1. 2011, č. 32715/06, § 48). Výraz „predmetné právo“ s prihliadnutím na konanie vo veci Micallef neznamena, že by neodkladným opatrením muselo byť rozhodnuté o rovnakom práve, ktoré je predmetom hlavného konania.

34. V prejednávanej veci nariadené neodkladné opatrenie zasahuje do postavenia sťažovateľky ako matky maloletej v rozsahu, ktorým sa dočasne obmedzuje výkon jej rodičovských práv (maloletá bola na základe neodkladného opatrenia dočasne zverená do osobnej starostlivosti starej matky). K zásahu do rodinného života sťažovateľky ako matky maloletej teda nepochybne došlo. Okrem toho predmetom meritórneho rozhodovania (hlavného konania) je typické občianske právo (úprava výkonu rodičovských

práv a povinností a zvýšenie výživného). V autonómnom ponímaní ide nepochybne o oblasť spadajúcu pod výraz práva a záväzky občianskej povahy.

35. Pokiaľ ide o druhú podmienku, splnenie ktorej sa vyžaduje pre aplikovateľnosť čl. 6 ods. 1 dohovoru na prejednávany prípad, ústavný súd konštatuje, že aj táto je v konkrétnych okolnostiach veci splnená. Aj keď nariadené neodkladné opatrenie má len dočasný charakter (§ 365 ods. 1 CMP), pričom jeho cieľom je ochrana života, zdravia a priaznivého vývoja maloletej, zasahuje z dôvodu momentálnej absencie úpravy styku sťažovateľky s maloletou do výkonu jej rodičovských práv v absolútnom ponímaní. Nariadené neodkladné opatrenie teda má nepochybne priamy dopad na právo sťažovateľky na rešpektovanie rodinného života (čl. 8 dohovoru), do obsahu ktorého patrí jednak úprava starostlivosti o dieťa, ako aj úprava styku rodiča s dieťaťom.

36. Vzhľadom na konkrétne okolnosti veci ústavný súd konštatuje aplikovateľnosť záruk obsiahnutých v čl. 6 ods. 1 dohovoru v prejednávanej veci.

K namietanému porušeniu čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa postupom krajského súdu v napadnutom konaní a napadnutým uznesením krajského súdu

37. K namietanému porušeniu čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa je potrebné v úvode uviesť, že tento upravuje princíp, že záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, a to aj pri rozhodovaní súdu v ich veciach alebo veciach, ktoré sa dotýkajú ich záujmu.

38. Ústavný súd už v súvislosti s namietaným porušením čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa uviedol (II. ÚS 596/2014) že na úrovni doktríny medzinárodného práva, ako aj na úrovni samotnej Organizácie Spojených národov prevládol (dnes už konštantný) právny názor, že medzi články Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré upravujú všeobecné zásady/princípy (general principles) a nie sú priamo vykonateľné, ale je potrebné tieto zásady inkorporovať do príslušnej vnútroštátnej legislatívny a aplikačnej praxe, možno zaradiť najmä čl. 2, 3, 6 a 12 (pozri HODGKIN, R., NEWELL, P. *Implementation*

Handbook for the Convention on the Rights of the Child. Fully revised third edition. Ženeva : UNICEF Regional Office for Europe, 2007, p. 39, 83, 158; k tomu porov. aj *Committee on the Rights of the Child: General Comment*. No. 5, CRC/GC/2003/5, body 19, 20 a 22). Tento záver podporuje i samotný text týchto článkov Dohovoru o právach dieťaťa („štáty sa zaväzujú“, „štáty zabezpečujú“, „dieťaťu sa poskytuje“). Naopak, k priamo vykonateľným právnym normám Dohovoru o právach dieťaťa je možné zaradiť napr. čl. 7 ods. 1, čl. 10 ods. 2, čl. 13, čl. 16 a pod.

39. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú, keďže táto označená referenčná právna norma citovaného medzinárodného dokumentu neobsahuje priamo aplikovateľné subjektívne právo, ale je všeobecnou proklamáciou (princípom), ktorú je zmluvný štát povinný inkorporovať do svojho právneho poriadku, a orgány aplikácie práva sú povinné tento princíp zohľadňovať pri aplikácii príslušných vnútroštátnych normatívnych právnych aktov (m. m. II. ÚS 596/2014, II. ÚS 100/2018, IV. ÚS 332/2018).

K namietanému porušeniu práv zaručených čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru postupom krajského súdu v napadnutom konaní a napadnutým uznesením krajského súdu

40. Na účely preskúmania ústavnej udržateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu sa ústavný súd oboznámil s podstatnými časťami citovaného rozhodnutia a zistil tieto pre posúdenie (ne)dôvodnosti časti ústavnej sťažnosti rozhodujúce skutočnosti.

41. Z podstatných častí napadnutého uznesenia krajského súdu, ktorým bolo rozhodnutie súdu prvej inštancie o nariadení neodkladného opatrenia odovzdaním maloletej do starostlivosti starej matky (navrhovateľky) potvrdené ako vecne správne, vyplýva, že krajský súd s poukazom na konkrétne okolnosti zastával názor, že podmienky pre nariadenie neodkladného opatrenia boli splnené, keďže sa „*výchovné prostredie v rodine/domácnosti matky, osobitne z hľadiska prežívania tohto stavu maloletou, aktuálne*

nejaví ako vhodné na realizáciu osobnej starostlivosti o maloletú matkou. Inými slovami, nie je v záujme maloletej, aby jej výchova a starostlivosť aktuálne pokračovali v doterajšom prostredí, osobitne, pokiaľ by jej život alebo zdravie mohli byť ohrozené.“

42. Záver o tom, že boli osvedčené okolnosti vyžadujúce si dočasnú, ale okamžitú úpravu pomerov maloletej, krajský súd odôvodnil okrem iných skutočnosťami vyplývajúcimi z pohovoru na úrade práce, ktorý sa uskutočnil 15. januára 2020, v rámci ktorého k rodinným vzťahom u sťažovateľky (matky maloletej) samotná maloletá poukázala na rôzne intenzívnejšie zákazy a obmedzenia. Krajský súd v tomto kontexte ďalej uviedol, že tieto (zákazy a obmedzenia) *«vykazujú znaky určitej dlhodobosti, z ktorého dôvodu by (inak) skutkovému stavu absentoval aspekt/podmienka neodkladnosti/okamžitosti potreby úpravy pomerov účastníkov neodkladným opatrením, uvedené však nevyučuje, že v rámci takéhoto dlhšie pretrvávajúceho stavu nemôže dôjsť k zintenzívneniu jeho negatívneho vnímania a prežívania maloletou, prípade že sa nemôže stať už len kvôli svojej dlhodobosti zo strany maloletej k určitému okamihu nevydržateľný. Práve za takýto kvalifikovaný/relevantný moment krajský súd, v zhode so súdom prvej inštancie, považoval/vyhodnotil objavenie sa suicidálnych sklonov/úvah maloletej. Táto skutočnosť je svojimi potenciálnymi dôsledkami tak závažná a navyše, v okolnostiach súdnej veci „akcelerovaná“ citlivým pubertálnym vekom/obdobím (charakteristickým zvýšenou mierou emotívneho prežívania životných situácií) maloletej, že nie je možné ju s ohľadom na určujúci záujem maloletej bagatelizovať/prehliadať. Pokiaľ ide o osvedčenosť tohto tvrdenia pre účely vydania neodkladného opatrenia, je z obsahu spisu zrejmé/evidentné, že (opakované) tvrdenia maloletej potvrdzujú, resp. sú zhodné s tvrdeniami navrhovateľky – starej matky uvádzanými v jej návrhu, t. j. že maloletá nie je v rodine/domácnosti matky šťastná, spokojná, že má veľa zákazov a je ponižovaná. Niet preto dôvodu pochybovať ani o autenticite (práve týchto) tvrdení navrhovateľky – starej matky, t. j., že maloletá uviedla, že si chce siahnúť na život.»*

43. Akcentujúc právnu úpravu obsiahnutú v § 38 ods. 1 CMP, podľa ktorej ak je účastníkom konania maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne, a zohľadňujúc právnu úpravu vychádzajúcu z čl. 12 Dohovoru

o právach dieťaťa, podľa ktorého dieťa má právo vyjadriť slobodne svoj názor, jeho požiadavky majú byť brané do úvahy v každej záležitosti, krajský súd napokon, berúc do úvahy aj skutočnosti prezentované v rámci pohovoru na úrade práce samotnou maloletou (spôsobilou pre svoj vek takmer 12 rokov formulovať svoj názor), vyslovil záver, že, odhliadnuc od konečného vyhodnotenia otázky, či pomery v domácnosti matky sú alebo nie sú vhodným prostriedkom pre výchovu maloletej, je zjavné, že pre maloletú sú tieto minimálne stresujúce. Z pohľadu podmienok pre nariadenie neodkladného opatrenia sa výchovné prostredie v rodine sťažovateľky (matky maloletej) osobitne „z hľadiska prežívania tohto stavu maloletou, aktuálne nejaví ako vhodné na realizáciu osobnej starostlivosti o maloletú matkou... nie je v záujme maloletej, aby jej výchova a starostlivosť aktuálne pokračovali v doterajšom prostredí, osobitne, pokiaľ by jej život alebo zdravie mohli byť ohrozené.“.

44. Ústavný súd pri posudzovaní relevantnej časti ústavnej sťažnosti zohľadnil osobitú povahu inštitútu neodkladného opatrenia a tomu zodpovedajúci zjednodušený a zrýchlený procesný postup a rozhodovanie všeobecných súdov. Zbral pritom do úvahy aj skutočnosť, že úlohou všeobecného súdu pri rozhodovaní o neodkladnom opatrení je zistiť na základe dostupných dôkazných prostriedkov najvýznamnejšie relevantné skutočnosti, a to bez potreby dodržania formalizovaného postupu štandardného procesného dokazovania, a na podklade osvedčených skutočností následne vo veci rozhodnúť. S poukazom na relevantné časti odôvodnenia napadnutého uznesenia ústavný súd zastáva názor, že argumentácia krajského súdu zodpovedá príslušným ustanoveniam Civilného mimosporového poriadku týkajúcim sa predpokladov vydania neodkladného opatrenia vo veci ochrany maloletého (§ 365 CMP). Už citované závery krajského súdu nepovažuje ústavný súd za arbitrárne či svojvoľné, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, teda také, ktoré by mali za následok porušenie sťažovateľkiných základných práv podľa ústavy, prípadne práv podľa dohovoru.

45. Okolnosti uvádzané krajským súdom v napadnutom uznesení dostatočne odôvodňujú záver o existencii nevyhnutnosti okamžitého zákroku z dôvodu závažnej hrozby alebo narušenia života, zdravia a priaznivého vývoja maloletej. Navyše nariadené

neodkladné opatrenie je len dočasné, pričom v samotnom meritórnom konaní o zmene úpravy rodičovských práv a povinností k maloletej (konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 14 P 27/2019) sa bude vykonávať náležité šetrenie všetkých rozhodujúcich skutkových okolností vrátane príslušného znaleckého dokazovania, ktoré bolo, ako to vyplýva z napadnutého uznesenia krajského súdu, nariadené na pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 27. januára 2020. Predmetné meritórne konanie je zároveň konaním, v rámci ktorého je viac ako žiaduce rozhodnúť aj o prípadnej úprave styku sťažovateľky s maloletou.

46. Zo všetkých uvedených dôvodov je námietka arbitrárnosti napadnutého uznesenia krajského súdu nedôvodná.

47. Pokiaľ sťažovateľka namieta, že krajský súd nerozhodol o jej návrhu na náhradu trov konania v odvolacom konaní, ústavný súd bez potreby sa bližšie námietkou zaoberať uvádza, že táto nedosahuje potrebnú ústavne-právnu relevanciu.

48. Ústavný súd stabilne pri svojej rozhodovacej činnosti uprednostňuje právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych práv účastníka konania (strany sporu) pred ochranou v konaní pred ústavným súdom, uplatňujúc zásadu minimalizovania zásahov do právomoci iných orgánov verejnej moci a vytvárajúc priestor na ochranu namietaného porušenia týchto práv v rámci sústavy všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 480/2012).

49. Aj keď z napadnutého uznesenia krajského súdu vyplýva, že tento o návrhu sťažovateľky na priznanie náhrady trov odvolacieho konania proti navrhovateľke v požadovanom rozsahu 100 % nerozhodol, sťažovateľka má s prihliadnutím na stále prebiehajúce meritórne konanie (konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 14 P 27/2019) možnosť domáhať sa vydania rozhodnutia v tejto časti. Uprednostnenie právomoci všeobecného súdu pred právomocou ústavného súdu si vyžadujú aj konkrétne okolnosti prejednávanej veci. Pokiaľ by ústavný súd pristúpil k posúdeniu predmetného procesného nedostatku krajského súdu rýdzo formalisticky a napadnuté uznesenie krajského súdu, ktorým bolo potvrdené nariadenie neodkladného opatrenia, by zrušil a vec vrátil

na ďalšie konanie (len z dôvodu rozhodnutia o nároku na náhradu trov odvolacieho konania), ohrozil by samotný výkon nariadeného neodkladného opatrenia, a to za situácie vyslovenia jeho ústavnej udržateľnosti (body 40 až 46 tohto uznesenia). Za uvedeného stavu je preto na mieste uprednostniť zo strany ústavného súdu zdržanlivý prístup a striktné netrváť na dodržaní procesného postupu všeobecného súdu. Tento prístup je žiaduci o to viac v prípade, že samotný všeobecný súd formálne procesné pochybenie môže v prebiehajúcom meritórnom konaní napraviť.

50. Zo všetkých uvedených dôvodov námietka nerozhodnutia krajského súdu o náhrade trov konania nedosahuje potrebnú ústavne-právnu relevanciu, ktorá by po prijatí relevantnej časti ústavnej sťažnosti mohla viesť k záveru o porušení označených práv zaručených ústavou a dohovorom.

51. Ani námietka miestnej nepríslušnosti okresného súdu nedosahuje podľa názoru ústavného súdu potrebnú ústavne-právnu relevanciu. Postup krajského súdu, ktorým tento v napadnutom konaní akcentoval skutočnosť, že doplnenie odvolania sťažovateľky, ktorým bola namietaná miestna (ne)príslušnosť okresného súdu, bolo podané po uplynutí 15-dňovej lehoty na podanie odvolania, je už na prvý pohľad v napätí so zákonnou právnou úpravou obsiahnutou v § 62 ods. 2 CMP (odvolacie dôvody možno meniť a dopĺňať až do rozhodnutia o odvolaní). Civilný mimosporový poriadok je na rozdiel od všeobecnej úpravy v Civilnom sporovom poriadku postavený na koncepcii úplného apelačného systému. V mimosporových konaniach zmena a dopĺňanie odvolacích dôvodov nie sú obmedzené lehotou na podanie odvolania a procesnú aktivitu účastníkov konania vrátane tzv. práva novôt neobmedzuje princíp koncentrácie (k tomu pozri aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 210/2017 z 23. mája 2018).

52. V konkrétnych okolnostiach veci je však pre posúdenie ústavnej udržateľnosti rozhodujúce to, že v závere napadnutého uznesenia krajského súdu (bod 22 napadnutého uznesenia krajského súdu) tento aj napriek už uvedenému poukázal na teoretické východiská predložené okresným súdom v bode 10 odôvodnenia jeho rozhodnutia, s ktorými sa nepriamo stotožnil.

53. V relevantnej časti uznesenia súdu prvej inštancie tento zdôraznil skutočnosť, že aj v prípade nedostatku miestnej príslušnosti môže všeobecný súd konať vo veci starostlivosti o maloletého vtedy, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov a vec neznesie odklad. V predmetnom prípade bolo nariadenie neodkladného opatrenia nevyhnutným neodkladným úkonom, v zmysle ktorého má všeobecný súd povinnosť zakročiť aj bez zisťovania uvedenej procesnej podmienky, pretože to vyžaduje záujem maloletého dieťaťa, pričom môže urobiť len tie úkony, ktoré sú nevyhnutné pre jeho ochranu. Okrem toho rozhodujúcou skutočnosťou bolo aj to, že v čase začatia konania v merite veci (konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 14 P 27/2019) sa maloletá fakticky zdržiavala na adrese v Čadci, teda v obvode okresného súdu, pričom v priebehu tohto konania od septembra 2019 došlo k zmene obvyklého pobytu maloletej jej presťahovaním sa do Bratislavy, avšak bez toho, aby okresný súd konajúci vo veci sp. zn. 14 P 27/2019 svoju miestnu príslušnosť preniesol.

54. Po preskúmaní dôvodov obsiahnutých v uznesení súdu prvej inštancie, s ktorými sa krajský súd v napadnutom uznesení stotožnil, ústavný súd konštatuje, že postup vo veci konajúcich všeobecných súdov bol s prihliadnutím na všeobecne akceptovanú zásadu *perpetuatio fori* správny. Okresný súd (založil) svoju miestnu príslušnosť v meritórnom konaní vedenom pod sp. zn. 14 P 27/2019 implicitne tým, že v uvedenej právnej veci začal konať. Determinovaný svojou povinnosťou *ex officio* skúmať svoju príslušnosť na konanie vo veci okresný súd posúdil podmienky miestnej príslušnosti tak, ako mu to ukladá § 112 ods. 1 CMP (na konanie vo veci starostlivosti súdu o maloletých je miestne príslušný súd, v ktorého obvode má maloletý v čase začatia konania bydlisko určené dohodou rodičov alebo iným zákonným spôsobom). Už raz uznaná (založená) výlučná miestna príslušnosť okresného súdu v konaní starostlivosti o maloletého pri rešpektovaní zásady *perpetuatio fori* zaväzujúcej všeobecný súd aj v konaniach upravených Civilným mimosporovým poriadkom nedovoľovala, aby sa okresný súd v konaní o nariadení neodkladného opatrenia tak, ako sa mylne sťažovateľka domnieva, otázkou miestnej príslušnosti opätovne zaoberal a vykonal v tomto smere dokonca dokazovanie.

55. Špecifikum konaní vo veci starostlivosti súdu o maloletého a nevyhnutnosť ich komplexného posúdenia, ako aj existencia nevyhnutnosti okamžitého zákroku z dôvodu závažnej hrozby alebo narušenia života, zdravia a priaznivého vývoja maloletej sú okolnosťami majúcimi rozhodujúci vplyv na posúdenie námietky sťažovateľky o miestnej nepríslušnosti okresného súdu ako nedôvodnej.

56. Berúc do úvahy už uvádzané čiastkové závery ústavného súdu, možno konštatovať, že postup krajského súdu v napadnutom konaní a odôvodnenie napadnutého uznesenia krajského súdu sú ústavne udržateľné, nevykazujú znaky svojvôle a neodporujú aplikovanej právnej úprave spôsobom, ktorý by mohol mať za následok namietané porušenie sťažovateľkou označených základných práv podľa ústavy a práv podľa dohovoru. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru postupom krajského súdu v napadnutom konaní a napadnutým uznesením krajského súdu odmietol ako zjavne neopodstatnenú v súlade s § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

57. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo bez právneho dôvodu, aby sa ústavný súd zaoberal ďalšími návrhmi v nej uplatnenými.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2020

Miroslav DURÍŠ
predseda senátu